

Čo sa v škole naučíš, v živote akoby si našiel?

Od prvých dní môjho života som sa čosi učil. Chodiť, rozprávať, jest' príborom, neskôr aj čítať a písať. Veci nepopierateľne nutné pre život. Neskôr som poznával dejiny ľudstva, zázračný svet prírody a fyzikálne zákony, ktoré sú mi doteraz tajomstvami. Prišla stredná škola a toľko spomínaný všeobecný rozhl'ad zrazu nabral rozmery menšieho vesmíru. Každou hodinou sa naokolo menili profesori, študenti a krátkych 10 minút prestávky nestačilo na ukončenie zaujímavej diskusie aj doučenie sa biológie na písomku. Čas zrazu bežal tak rýchlo, že som si mohol overiť Einsteinove teórie v praxi. Teraz ma čaká skúška dospelosti, aj keď viem, že to s dospelosťou nemá vôbec nič spoločného.

Pamätám si, že už na základnej škole, keď sme sa mali naučiť všetky karpatské pohoria, som sa pýtal: „Prečo?“ Nakoniec som sa ich naučil, asi dostal jednotku. Nezodpovedaná otázka vo mne zostala doteraz. Nikto mi nikdy nevysvetlil prečo a ako sa máme všetky tieto veci učiť. Naliehavé „Prečo???“ mi pripomenula koncepcia novej maturity. Prečo je reformované skúšanie a nie výučba? Pripadá mi to veľmi nelogické: ak chceme, aby bola maturita rešpektovaná, musí byť podložená vedomosťami a tie sa nadobúdajú cieľavedomým štúdiom a nie chaotickým polročným zhomom pred maturitou.

Nie všetci žiaci rozumejú každému učivu, ale napriek tomu sú nútení sa ho naučiť. Ako, načo, to učiteľov zaujímať nemôže. Majú učebný plán a takmer žiaden priestor na zmeny pre potreby individuality. Toto slovo náš školský systém takmer nepozná, čo je veľká chyba. Zahraniční žiaci si môžu vybrať pre vlastný projekt tému, ktorá im je blízka a zrozumiteľná. Tak sú sami motivovaní vyhľadať informácie, ktoré im dajú knižnice a internet. Žiaci sa naučia sprostredkovať poznatky zrozumiteľne len ak im sami rozumejú.

Druhým zabudnutým slovom je motivácia. Nečudoval by som sa, ak by prieskum ukázal, že deti sa učia len „vďaka“ hrozbám. „Znovu päťka... čo povedia naši? Otec ma zasa zbije... nevezmú ma na školu... naozaj som hlupák...“ Predáme detstvo malej nevinnej duše trápeniu za ďalšiu vychovanú encyklopédiu? Pritom ani sama nebude vedieť, čo s týmito poznatkami robiť a ako ich použiť. Dnes si ich za pár sekúnd nájdete internetovým vyhľadávačom v blízkej kaviarni. Lenže... to by to bývalé dieťa muselo vedieť, ako sa to robí...

Tak začali rodičia deťom za známky platiť. Aj keď by to mne osobne bolo sympatické (veď každému študentovi sa pár korún navyiac vždy hodí), pricipiálne s tým nemôžem súhlasiť. Kam sa podelo inovatívne myslenie a radosť z vlastného rozumu? Výsledok dosiahnutý memorovanou cestou žiakovi nikdy nemôže spôsobiť radosť ako ten, na ktorý príjde samo vlastným nápadom. Škoda, že tento je často zamietnutý učiteľom ako obťažujúci: nemôže sa predsa venovať vlastnému riešeniu jedného dieťaťa, keď zvyšných 35 ešte nepochopilo ani to, ktoré sa majú do zajtra „nabiflit“.

Ako vlastne odlišíme prácu dospelého človeka od toho, čo chceme od dvanásťročného dieťaťa? Osem hodín denne v práci (u žiaka čisto psychickej), nárok na obednú prestávku, niekoľkohodinová príprava na ďalší deň... Moja vlastná skúsenosť mi hovorí, že je to porovnateľne ťažké. Pracujúci sa aspoň nemusí do hlbokej noci (často skôr už rána) učiť. Mimoškolské záujmy už ani nespomínam: vynechajúc posedávanie v baroch a pred televízorom žiaci už ani nič iné poväčšine nerobia. Snaha uniknúť je prirodzenou reakciou na akúkoľvek formu utrpenia. Potom nemám najmenší dôvod čudovať sa, keď si moji spolužiaci idú „v piatok podvečer zresetovať hlavu“ ako v piesni skupiny Hex. U niekoho sa to prejaví v miernej forme, u iného horšie, ale všetci v školstve su nesmierne preťažení, čo len kumuluje ďalšie napätie. V takej pracovnej atmosfére sa samozrejme nedá ani zdravo pracovať tobôž nie učiť.

Je zvláštne, že niektorí ľudia veria tomu, že do detí toho treba čím viac natlačiť, aby v nich čo najviac zostalo; je jedno čoho, veď ono sa im to raz zide. Myslím si, že sme v množstve vedomostí prekročili hranicu únostnosti a ísť na doraz sa nevypláca. Frustrácia prameniaca z vlastnej neschopnosti (alebo skôr prehnaných nárokov) neprospeje žiadnemu mladému človeku, ktorý sa hľadá a nedokáže sebaisto a samostatne čeliť všetkým problémom. Veď škola nie je ani zďaleka jediný: v dnešnej dobe sa naskytá oveľa viac osídel než kedykoľvek predtým, či už v

podobe závislosti na televízii, drogách (vrátane alkoholu a cigariet) alebo promiskuity. Škola by mala pomáhať deťom i rodičom, čo sa, žiaľ, nedeje.

Názov „výchovno-vzdelávací proces“ je krutým výsmechom reality – keby aspoň tá výchova nebola na prvom mieste slova. Učiteľ biológie by mal deťom ukázať zväčšeniny fotografií rakoviny pľúc a vysvetliť im, čo s nimi tento zdanlivý prejav dospelosti urobí. S telocvikárom by nemuseli donekonečna obiehať atletickú dráhu, ale naučiť sa hrať všetky možné športy kolektívne a so zmyslom pre spolupatričnosť. Učiteľka zemepisu by mohla namiesto niekoľkých zošitov nadiktovaných poznámok hovoriť aj o láske k domovine a úcte k iným kultúram. Cieľom nemôže byť len poznávať – zvlášť poznanie bez porozumenia nemá žiadnu hodnotu. Ak chceme žiakov aj vychovávať, musíme im dať možnosť tvoriť si a prezentovať svoje názory.

Škola by mala viesť k samostatnosti, aby jej absolventi boli tými, ktorí budú spoločnosť ťahať vpred a na to potrebujú okrem sebavedomia (– náš systém skôr žiakov deptá ako povzbudzuje –) aj schopnosť samostatne riešiť nové problémy, pretože na ne nebudú mať namemorované známe spôsoby riešení. Ak nám títo ľudia odídu študovať na západ, už sa sem často ani nevrátia. Veď aj načo... Ak by si však z tej základnej školy odniesli spomínaný pocit národnej hrdosti (reprezentovanej nielen hokejom), tak by sa sem radi vracali a so zadosťučinením by sa dívali na prácu, ktorou pomohli svojej vlasti.

Čo som sa v škole naučil, v živote som zatiaľ nenašiel. Zarobil som si popri štúdiu pár korún, ale všetko len vďaka vedomostiam získaným mimo školy. Zaujímalo ma niečo, ale škola nemala záujem, aby som sa s ňou o moje vedomosti a skúsenosti podelil. Takýchto ľudí stretávam naokolo mnoho. Všetko, vďaka čomu si vedia zarobiť, sa naučili sami na internete alebo v knižniciach. Ak by si mali platiť štúdium, v prvom rade za to musí naozaj stáť. Nikto nebude ochotný platiť za to, čo si sám môže naštudovať inde a relatívne zadarmo a preto je potrebné urobiť školy zaujímavé praxou a odborníkmi. Ľudia tam už sú a títo ľudia, ktorí celé roky pracujú nedocenení ako učitelia, sú veľmi schopní. Obdivujem každého, kto túto prácu robí a zaslúži si ocenenie aj vo forme úsmevov na detských tvárach, ktoré deň po dni rady chodia do školy a radujú sa z porozumenia vecí, ktoré ich obklopujú. Nemali by sme zabudnúť, že sú to stále deti: hravé bezstarostné stvorenia, ktoré si zaslúžia viac než len anonymné nútenie k tvrdej psychickej práci bez pozitívnej motivácie.

Esej do súťaže INEKO "Čo sa v škole naučíš, v živote akoby si našiel?"

Meno a priezvisko: Juraj Mazák

Vek: 18 rokov, rok 2006